

D. D.
DISSERTATIO PHILOSOPHICA
DE
NATURA
ET
CONSTITUTIONE
PHILOSOPHIÆ PRACTICÆ,
CUJUS
PARTEM PRIOREM

*Cum consensu Ampl. Facult. Philosoph. in Reg. Acad.
Aboënsi,*

PRÆSIDE
HENRICO HASSEL,

Eloquentiæ PROFESS. Reg. & Ordin.

Publico examini submittit

GABRIEL KROGIUS,

WIBURGENSIS,

Die XXI. Novembr. Anni MDCCCLIII.

L. H. Q. S.

ABOÆ, impressit Direct. & Typogr. Reg. Mag. Duc. Finland.
JACOB MERCKELL.

VIRO

Aamodum Reverendo atque Praclarissimo,

**DN. PAULO
KROGIO,**

Præposito & Pastori Ecclesiæ, quæ Deo in Piexämäki &
Haukivuori colligitur, Dignissimo, Meritissimo,
PARENTI INDULGENTISSIMO.

Si cuiquam alii, certe Tibi, Pater Optime, ratio jam
reddenda erit temporis, ad Academiam ultra octen-
nium transacti. Præterquam enim quod vitam, & quæ
habeam, omnia post Deum Tibi accepta referam, tot
tantaque paternæ Tuæ benivolentiæ & favoris inde ab
ipsis cunis in me semper exsistere documenta, quot &
quanta a patre unquam in filium proficisci possunt.
Nec ullus adhuc præteriit dies, ne dicam memen-
tum, quo non novum amoris Tui intensissimi indicium
expertus fuerim. Cura Tua de salute mea exstitit ma-
xima; & quidem major, quam optare potuerim. Neque
impensis pepercisti, sed ut bene mihi esset, ad abundan-
tiam usque fuisti liberalis. Tua in me tanta sunt
beneficia, ut ne his recensendis, nedum laudibus con-
dignis extollendis mea sufficiat facundia; quo magis
iisdem vel aliquo modo compensandis me imparem esse
deprehendo. Hæc omnia mecum volvens revolvens-
que obstupesco; quod enim Tibi, Pater Optime,
jam debeo, grande illud & immensum esse facile intel-
ligo.

178
ligo. Sed juxta quoque refocillor & recreor; dum beni-
volentia Tuæ maxima, quæ omnia ad justam lancem
examinare non patitur, memini & recordor. Tu, Pa-
ter Optime, semper omni in eo elaborasti contentione;
ut ego viam sectarer virtutis. Igitur & hanc opella
delegi materiem, quamvis juvenili ingenio difficiliorem,
quæ Tibi sua se dignitate commendaret. Hæc quippe
versatur in exponenda Scientiæ istius indole, quæ vir-
tutum præstantiam ac suavitatem dulcissimam, pa-
riter ac vitiorum pravitatem & turpitudinem hor-
rendam ob oculos ponit. Gratulor igitur mihi occa-
sionem, quæ pietatem & reverentiam erga Patrem
Optimum publice declarare liceat. Atque sic Tibi,
Pater Amantissime offero primitias juventutis meæ
in animi gratissimi signum & amoris flagrantissimi
obsidem ac tesseram. Respicias has, humillimus &
omni, quæ decet filium reverentia, oro & obtestor,
sereno vultu, & paterno, quo me semper soles affectu
recipere. Meum erit ad Deum T. O. M. calidissi-
ma fundere vota, velit Is ætatem Tuam jam ingrave-
scentem tranquillam & jucundam reddere, Teque o-
mni felicitatis flore beare, & ad ultimos mortalitatis
terminos salvum sospitemque conservare in Ecclesiæ suæ
emolumentum, nostrumque omnium gaudium & solatium
certissimum, optatissimum. Ita vovet & vovebit ad ci-
neres usque

PATRIS INDULGENTISSIMI

Obedientissimus filius;
GABRIEL KROGIUS;

Crono-Befallningsmannen
Eögachtade HERREN,
Herr JOHAN WILHELM
MEINANDER,
Min Högtårade K. Swåger.

Naturen sielf har i et riikt och ymnigt mått framalstrat hwad som fordras til at giöra en människias lefnad säll och lycksalig här i tiden; des häfwor äro doch til större delen sådane, at de äska ett anfenligt arbete och omkostnad, förän de af oss med fördel kunna nyttias och brukas. J hafwen, Min Broder, wißt på åtskilligt sätt, hwad en rätt hushållning förmår til at förädla och rätt använda de af Skaparen oss meddelte härliga förmåner. Wid bruks och andra för landets inwånare nyttiga tings inrättning hafwen J ei låtit Eder möda wara spard. J hafwen jämwäl til Edra landsmäns nöge och efterdöme flere refor wiist, huru sumpige mossar och de ohyggeligaste marker skola förwandlas til mäst fruchtbärande åkrar och engar. Således hafwen J gjort Eder förtiänt af det almäna, och nöjet at bewisa allom godt har gjort Eder ällkad af hwar man. Jag, som jämwäl af Eder kärlek och ömhet för mitt wäl haft åtskilliga prof, betienar mig nu af detta tilfälle at ådaga lägga en upricheig ihågkommelse af min förbindelse. Uptagen därför, Min Broder, detta ringa pappers kram med samma sinne, som J altid ärtet mig, så är min önskan fulkommen och min längtan upfyld. Högsta Förfynen inneslute Eder altid i sin milda omwårdnad, och låte Edra dagar blifwa sälla samt wälmåga följa Eder til sena åhren! Önskar jag troget, som har den äran at förblifwa

Min Högtårade K. Broders

hörsamste tjenare,
GAB. KROGIUS.

§. I.

Omo duabus constat partibus essentialibus arctissime inter se unitis, corpore scilicet organico & anima rationali. Quemadmodum corpus variis operationibus peragendis sua natura aptum est, adeoque variis præditum viribus, sic anima, licet ob simplicitatem suam non nisi unicum habeat vim, eandem tamen diversimode exercet, unde plures ei tribuuntur potentiae seu facultates. Præsentia, quæ mutationem producant in organis sensoriiis, sensu percipit; absentia olim percepta imaginatur; ideas imaginatione reproductas, combinando vel separando fingit, ipsas vero recognoscendo meminit & recordatur. Ideas, quæ objecta, sub variis, quibus involvuntur, determinationibus repræsentant, adeoque confusæ sunt, accedente attentione reflexione & abstractione, in distinctas convertit intellectus. Res ipsas comparat, harumque similitudines observat ingenium; unum de altero affirmat vel negat *judicium.*

A

2)o(3

cium. Nexum rerum intuetur *ratio*, quæ, quod rebus distincte cognitis involvitur & cum iis quocunque modo connectitur, perspicit. Ulterius vero ad mentis nostræ naturam attendentes, facile animadvertimus, bonum omne præsens seu impetratum, *voluptatem*; absens vero *desiderium*; uti malum præsens *tædium*; absens, quod præsens fieri potest, *metum* in ipsa excitare. Dum autem bona vel mala ista ad nos ipsos refert anima, eadem confuse tantum cognita appetit vel averfatur *appetitu sensitivo seu inferiori*: uti bona distincte cognita appetit, mala vero distincte cognita averfatur *appetitu superiori seu rationali*, qui & *voluntatis* nomine venire solet. Appetitus & averfationes vehementiores, quæ motu fluidorum extraordinario se prodere solent, *affectus* dicuntur qui aut *grati* seu *jucundi*, aut *ingrati* seu *molesti* sunt, prout in dominio vel voluptatis & desiderii, vel tædii & metus consistunt. Deprehendimus præterea in nobis *stimulos seu instinctus naturales*, qui sæpius ad agendum nos concitant; quales sunt amor nostri, desiderium felicitatis, studium conservandi nos ipsos & defendendi vitam membraque corporis, instinctus edendi & bibendi, stimulus libidinis, curiositatis, imitandi alios &c. &c. Nec forte ullum datur officium, cui non respondeat stimulus aliquis naturalis. Instinctus hi, quemadmodum etiam affectus in se boni sunt, & ad præclara quævis, nisi in transvorsum rapiantur, nos incitant; inserviunt quippe conservationi, felicitati obtinendæ, indagando vero & superandis difficultatibus. Atque ut his recte

3

recte uti possimus, accedere debet cultura & usus rationis, quo sic arte & disciplina perficiatur natura.

§. II.

Singulas has animæ facultates uberius explicat Psychologia, unde hæc tantum generatim in præsentibus nobis tuere adducenda. Ex dictis vero constat, has ipsas potentias seu facultates ad duas generales commode posse revocari: *facultatem* nimirum *cognoscitivam*, qua res percipit, seu notiones & ideas sibi format anima, & *appetitivam*, qua sese ad objecta percepta inclinatur vel ab iisdem reclinat, prout hæc vel ut bona vel mala eidem sistuntur. Et quum res vel distincte vel confuse cognoscere possit, eademque pro ratione utriusque perceptionis vel appetere vel averfari, hinc utraque facultas & cognoscitiva & appetitiva in *superiorem & inferiorem* recte dispescitur.

§. III.

Quum nihil sine ratione concipi possit, mutationum quoque corporis & animæ determinatrices dantur rationes, quæ in Mechanica & Psychologia explicantur, atque ex disciplinarum illarum dependent principiis; corporis namque mutationes actionesque omnes legibus subjiciuntur Mechanicis, uti operationes animæ legibus Psychologicis diriguntur. In specie facultatem cognoscitivam dirigit Logica, appetitivam vero Philosophia Moralis; unde omnes in universum operationes hominis legibus subistere *Mechanico-*

nico-Logico-Moralibus prono fluit alveo. De legibus moralibus heic agere nostri est instituti.

§. IV.

ANima vel ex intima sui conscientia ideas evoluit, quas *innatas* dicunt, vel mediantibus sensibus externis rerum notiones acquirit, atque ex his porro judicia format & ratiocinia. Eam vero simul servat indolem, ut ad objecta repræsentata sese neque inclinet, neque ab iisdem reclinet, nisi pro ratione boni vel mali in iis percepti. Hinc nondum posita boni malive repræsentatione, in statu *indifferentie* permanet, quo nihil appetit vel averfatur. Lex igitur appetitus generalis hæc est: Quidquid nobis tamquam bonum repræsentamus, id appetimus, & quidquid nobis ut malum sistitur, id averfamur; nihilque appetimus nisi sub ratione boni, neque averfamur nisi sub ratione mali § 2. Sub data igitur hypothesi, appetitus & averfatio in nostra non sunt potestate sed per vim animæ intrinsicam determinantur, adeoque animæ naturales sunt; quatenus vero perceptio, appetitum vel averfationem determinans a nobis dependet, eatenus quoque actus hi in nostra potestate sunt. Et cum posita perceptione boni vel mali, ponatur appetitus vel averfatio, hinc simul intelligitur facultatem appetitivam per cognoscitivam determinari.

§. V.

Rationes determinantes appetitum vel averfationem

nem *motiva* in genere dicuntur; quæ adeoque sunt repræsentationes boni vel mali mentem flectentes §. 4. Si repræsentationes illæ fuerint confusæ, facultati appetitivæ inferiori, uti si distinctæ fuerint, superiori seu voluntati motiva præbent. Cum vero ex motivis semper agat anima §. 4. nulla vi ad appetendum vel averfandum cogi potest; nulla enim vis motiva immutare vel efficere, ut quæ bona judicamus, mala simul habeamus, ullo modo potest. Et quum per vim animæ intrinsicam seu facultatem cognoscitivam determinentur appetitus & averfatio §. 4. uti ab omni coactione immunis est, sic ipsi quoque competit spontaneitas; *sponte* enim agere dicimur, quidquid per principium intrinsicum agimus.

Ratio determinans voluntatem, seu id, ex quo intelligi potest, cur aliquid potius velimus quam non, stricte philosophis *motivi* nomine venire solet. Unde sine *motivis* (nimirum stricte sic dictis) agere dicuntur, qui repræsentationes confusas & appetitum sensitivum sequuntur, atque sic bona apparentia veris subinde præferunt.

§. VI.

ANima voluntatem exercitura I:mo notionem objecti distinctam format. II:do Ex formata notionem consecutaria, quæ objecti perfectionem aut imperfectionem producit, deducit. III:tio Illa consecutaria ad se statumque suum refert, quo sic, an illud

lud bonum sibi aut malum fit, deprehendat. Ex pluribus vero possibilibus potest id velle, quod maxime placet, seu in quo maximam percipit perfectionem, id vero nolle, quod minorem involvit perfectionem; potest adeoque unum præ altero lubenter & motivis convenienter eligere. Neque motiva ullam ipsi inferunt necessitatem; non enim actionis tollunt contingentiam, reddendo actionem oppositam impossibilem: quin & ipsa, uti intendi & remitti, sic & penitus immutari possunt. Competit igitur animæ libertas sive facultas ex prævia consultatione sponte sese determinandi ad agendum vel non agendum, agendum hoc vel alio modo; quæ adeoque nihil aliud involvit, quam facultatem eligendi optimum seu agendi motivis distincte cognitis convenienter. Est hæc palmaria voluntatis affectio, ex qua omnis actionum nostrarum dependet moralitas & impurabilitas. Ut vero plenius ipsius indoles intelligatur, tria libertatis requisita recte constituuntur. I:mo *Contingentia actionis & activitatis*, h. e. ut plures actiones & objective vel in se, & subjective vel respectu agentis sint possibiles. II:do *Intelligentia*, qua contingentia illa actionum & agendi modorum perspicitur, simulque motiva pro qualibet parte ponderantur. Et III:do denique *spontaneitas* §. 5.

§. VII.

EX hæcenus explicatis sequitur, duo actionum nostrarum genera poni posse. Vel enim a libertate

te nostra dependent; adeoque prælucente intellectu & discernente voluntate suscipiuntur, atque hinc *libera* dicuntur; vel per essentiam & naturam nostram citra ullam deliberationem determinantur, unde *naturales* sive necessariae audiunt. Quæ actionum genera & in corpore & in anima locum habere communis docet experientia. Ab actionibus voluntariis distingvendæ sunt *invitæ*, utpote a sciente & volente non susceptæ. Hæc tales sunt, vel per *coactionem simplicem* sive externam irresistibilem; vel per *coactionem secundum quid talem* seu violentiam, quando quis ex pluribus malis eligit minimum, sive ex metu majoris mali evitandi agit: vel denique per *ignorantiam aut errorem*.

§. VIII.

Morale dicitur a moribus, seu actionibus liberis ad certam agendi rationem attemperatis. Quemadmodum igitur *status* in genere est collectio determinationum entis, seu coexistentia mutabilium cum iis, quæ rei constanter insunt; sic status hominis moralis actionibus ejus liberis atque ex iis pendentibus determinationibus constituitur, *Natura vero moralis* dicitur, quæ libertatem certis legibus dirigendam sua idea includit. Humana igitur natura, quatenus voluntatem liberam naturaliter ad bonum determinatam involvit §. I. 6. moralis est. Atque hinc est, quod homo exlex concipi nequeat; qui enim sic & aliter agere potest, certis dirigatur rationibus, necesse est: neque

neque nisi positis agendi regulis, quid in quolibet casu bonum, quidve malum, adeoque quid agendum vel omittendum sit, constare potest. Et qui præterea varios naturæ corruptæ defectus, vitia nimirum intellectus & voluntatis, unde summa judiciorum diversitas, inclinationum & propensionum varietas, sæpiusque affectuum impetus & variæ appetituum pugnae oriuntur, attentius consideraverit, ut taceamus plurima vel educationis vitio, vel per consuetudines contracta mala, legum necessitatem facile deprehendet.

§. IX.

Perfectio est consensus plurium ad idem. Quidquid perfectionem involvit, id *bonum* in genere dicitur. *Respectu nostri bonum* est: quidquid nos statumque nostrum perficit; *malum* vero, quod nos quocunque modo reddit imperfectiores. Attendentes ad actiones nostras liberas, deprehendimus illas varias producere mutationes, variaque ex iis oriri consectaria, quibus status noster sive internus sive externus quocunque modo variatur. Hæ ipsæ ab actionibus tamquam effectus ex sua causa dependentes, cum scopo essentia & naturæ agentis vel consentiunt vel ab eodem dissentiunt, adeoque statum agentis vel perfectiorem vel imperfectiorem reddunt, atque hinc vel bonæ vel malæ sunt. Sic actionibus competit *moralitas* h. e. bonitas vel pravitas; *intrinseca seu objectiva*, quæ per ipsam earum essentiam seu notionem determinatur, posita essentia & natura agentis;

supra

tis; adeoque ab ipsis simul inseparabilis est; quidquid enim ab essentia sequitur, non potest non necessarium esse & immutabile. Ceterum cum actiones in abstracto heic considerari non debeant, sed in relatione ad agentem & in nexu cum ipsa agentis natura: universa vero rerum natura contingens & a libera Dei voluntate dependens sit; facile intelligitur Deum hac posita natura, ipsam etiam illam actionum voluisse moralitatem: unde *extrinseca* vel *subjectiva* ipsis simul competit moralitas. Principium igitur moralitatis actionum, non est sola ipsarum essentia & natura, sed simul & primario summa Dei voluntas, quæ hanc constituendo naturam, hanc induxit actionum ad ipsos agentes relationem, non vero aliam. Atque hinc patet, controversiam de moralitate actionum objectiva & subjectiva in logomachiam abire; quum non sit mere objectiva, nec mere subjectiva, omnibus rationibus objectivis destituta, quasi sine prævia rerum cognitione volendo solum moralitatem actionibus impolisset Deus.

§. X.

LEX in genere est norma seu regula, cui actiones liberas conformare obligamur. Involvit adeoque *I:mo normam seu regulam*, quæ determinat quid fieri vel non fieri debeat, atque *II:o obligationem*, quæ necessitatem moralem infert agendi ex præscripto legis. Quemadmodum igitur *passive* sumta ob-

B

ligatio

ligatio, in necessitate agendi morali ponitur; sic *active* spectata nihil aliud est, quam connexio motivorum cum actione. Cum adeoque motiva sint representationes boni vel mali §. 5. is alterum obligat, qui bona vel mala cum actione ejus conjungit, seu id efficit, ut actionem ipsius comitentur bonæ vel malæ consequentiæ. Bonum, quod lex cum actione connectit *premium*, malum vero *pœna* dicitur. Qui ergo jure gaudet præcipiendi, & præmiis eliciendi præsertim vero pœnis extorquendi obsequium, is legem quoque ferre posse censendus est. Nam per sanctionem pœnalem, quæ superiorem obligandi jure instructum supponit, lex a consilio distinguitur.

§. XI.

Quum jam obligatio sit connexio motivorum cum actione §. præced. bona vero vel mala, quæ motiva agentibus ratione & libertate præditis, exhibent §. 5. 4. vel per ipsam naturam cum actionibus connectantur, vel per arbitrium alicujus superioris, sequitur hinc obligationem recte dividi in *naturalem* & *positivam*. Illa ipsa natura constituta est, & in moralitate actionum objectiva fundatur, hæc vero ab arbitrio superioris dependet. Hinc dum imperans justa & naturaliter honesta præcipit, obligatio naturalis per positivam intenditur, uti, si contraria a subditis exigit, obligationi naturali repugnat positiva.

§. XII.

§. XII.

Atque hinc lex omnis, quatenus obligandi vim habet vel a Deo, vel ab hominibus, *Divina* vel *humana* est. Lex Divina porro vel *revelata* est, vel *naturalis*. Illa per revelationem Divinam specialem innotescit, hæc in ipsa natura manifestata est. De lege Divina revelata, hujusque divisione in *moralem*, *ceremonialem* & *forensẽm* agere Theologorum est. Quod attinet leges Divinas positivas universales, de quibus multum discrepant Juris Naturalis Doctores, illæ uti ceteræ leges Divinæ revelatæ *morales* in ipsa natura universali fundatæ sunt; quum vero exinde ob rationis imbecillitatem difficulter derivari possint, ex revelatione earum petenda est noticia.

§. XIII.

Dari vero legem Divinam naturalem, seu voluntatem Divinam in natura manifestatam, cui actiones liberas conformare obligamur, ex dictis facile colligitur. Placuit nimirum Deo T. O. M. a quo omnia & quoad essentiam & existentiam dependent, cui adeoque maximum in omnes competit jus, ut natura humana moralis esset; utque sic, homo intellectu ratione & voluntate libera præditus, quid bonum, quidve malum sit perspicere, illud naturaliter appetere, hoc aversari possit §. 8. Libere vero constituta ipsa rerum natura, posuit simul actionum

cum ipsa convenientiam vel repugnantiam, adeoque moralitatem seu bonitatem & pravitatem ex ipsis actionum contextariis æstimandam §. 9. Voluit itaque per ipsam naturam non modo ductu rationis manifestare quid bonum, quidve malum sit, sed etiam nos obligare ad illa facienda, hæc vero omittenda, per motiva, bona scilicet vel mala cum actionibus connexa. Datur igitur voluntas Divina in natura manifestata, cui actiones liberas conformare obligamur, adeoque Lex Naturalis. Hinc ipse Apostolus Rom. II: 14. & 15. aperte satis asserit *gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt facere, atque ostendere opus legis inscriptum cordibus suis.* Et eleganter hanc in rem Cicero in oratione pro T. Ann. Milone. *Est igitur hæc, iudices, non scripta, sed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus: verum ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus.* &c.

§. XIV.

Hinc intelligitur Legem N. ope rationis innotescere, ratio enim nexum actionum cum natura & statu agentis perspicit. Igitur & hæc ipsa *dictamen rectæ rationis & vox nature*, audit; pariterque, conscientia pro iudicio de moralitate actionis sumta, *lex conscientiæ* dicitur, uti ob accedentem auctoritatem Divinam *vox Dei* recte appellatur. Quamvis vero

vero leges hæc ope rationis sese prodant, non tamen ideo omnibus, sana ratione pollentibus, eodem modo innotescunt. Ratio enim sumitur vel pro facultate seu nuda potentia homini congenita, vel pro habitu, exercitio crebriori acquisito, nexum veritatum perspicendi. At ex illa potentia nondum adhuc in actum erumpente, nullam plane provenire cognitionem legum actualem, perspicuum est. Ipsa vero ad habitum deducta, legum pandit notitiam & quidem pro ratione facultatis ratiocinandi, iudicio muturescente, plus vel minus politæ & exultæ. Egregia prorsus hanc in rem sunt verba Puffendorffii in Compend. Jurispr. Univerf. libr. II. c. III. *Ut enim inquit potentia has leges cognoscendi nobis est ingenta, ita actualis cognitio etate matura & studio debito acquiritur, etsi non ab omnibus ita h. e. tam liquide, ut artificiosa deductione eas ex principio suo eruere possent, at tamen eatenus, ut aliorum demonstrationes capiant, earundemque veritatem, collata nature conditione liquido perspiciant.* &c.

§. XV.

UT plenius intelligatur Legis Naturalis, quæ obiectum est Philosophiæ Practicæ, indoles & ratio, attributa ipsius paucis exhibere placet. Est nimirum Lex Naturalis Imo *Evidens*, quæ ex ipsa natura, rationis ope haud difficulter, saltem si generalia respicias præcepta, hauritur §. 14. Illo *Universalis*

salis, quæ omnes in universum homines pariter obligat §. 13. Ill:io Sub hypothese sic, non vero aliter constitutæ naturæ, *necessaria æterna & immutabilis* est §. 9. unde ejus resultat *indispensabilitas*, simulque sequitur, quod nulli legi in collisione cedere possit. Est denique IV:o *adequata sive perfecta*; & quidem *æo respectu regularum*; præcipit enim omne bonum & vetat omne malum §. 9. 13. quorum utrumque pro infinita casuum varietate determinat sana ratio. II:do *perfecta* est *ratione obligationis*, quæ Divina omnis est; adeoque præmia complectitur & pœnas, & quidem utraque proprie sic dicta.

§. XVI.

Lex hæc præcipit omne bonum, vetat vero omne malum §. 15.; & quum bonum minus respectu majoris malum sit, urget semper id, quod optimum est. Hujus igitur custodia, nostra promovetur perfectio & felicitas, quemadmodum ipsius transgressione imperfectiores & infelices reddimur, Quum vero perfectio consensum in varietate inferat §. 9. lex hæc actionum liberarum omnium & inter se & cum naturalibus exactam requirit harmoniam & conspirationem; adeoque continuum & non interruptum progressum ad statum, qui obtineri potest perfectissimum, exigit: unde etiam rigor ejus est summus, quemadmodum semper incrementa capere

pere possunt entia limitata. Summa vero legis hujus hac continetur propositione: *Fac ea, quæ voluntati Divinæ convenire ex ipsa rerum natura ductu recte rationis colligere potes, omitte vero contraria* §. 12. 13. Atque ex generali hac regula reliquæ speciales sua sponte descendunt. Sic e. g. ex ordinatione Divina actiones naturales ad nostri tendere conservationem, cuilibet pervium est: per eundem igitur finem determinandæ quoque sunt liberæ. Facultates animæ naturaliter tendunt ad cognitionem veri & electionem boni, fac igitur ut cum fine operis contentiat finis operantis. Atque sic Lex Naturalis ex rerum natura, finibus & perpetua harmonia ita actiones determinat, ut omnem suam vim ad Deum referat, primam omnium causam.

§. XVII.

Legum naturalium doctrinam exhibet Jus Naturæ seu Jurisprudencia Naturalis, cujus naturam & indolem in sequentibus, si Deo visum fuerit, evolvere nobis est constitutum.

S. D. G.

Politissime atque Doctissime
Domine RESPONDENS!

Cicerone teste, vix quidquam datur, quod est optabilius sapientia, & proinde nihil præstantius, nihil homini melius, nihil homine dignius. Quid itaque mirandum, quod plurimi omni ævo eos quovis honore sint profecuti, qui neque radio laboris, neque difficultate investigandi, puta res divinas & humanas cognoscendi, semet a proposito absterreri patiantur. Quo enim difficilius veritas invenitur, eo majorem illi gloriam consequuntur, qui dedita opera non tantum eam exquirere aggrediuntur, verum ingenio omnia rimantur. **TUAM** vero, miamicissime **KROGI**, pertentatam undiq; viam perveniendi ad solidam eruditionem, qua quæso laude digna præconioq; celebrabo? Offert locus valde oportunus se in laudes **TUAS** eundi, & quas in optimis studiis progressiones fecisti, **TIBI** congratulandi. Sed præterquam quod virtutibus, quæ in **TE** nativam certe fedem habent, nihil nostro præconio accedere possit, prohibet quoque singularis **TUA** modestia. Aliis igitur, quibus melior contigit svada, ingenii **TUI** felicitatem pari cum modestia conjunctam pro merito ornandi, locum relinquo. Mihi satis erit in pignus amicitia, quæ inter Parentes nostros per plures annos effloruit, **TIBI** festa voce acclamare de dexterritate ingenii ista, qua mentis nostræ vigorem & veri bonique naturalem perspicentiam ejus exprimere voluisti. Ego vero, meo meorumque nomine fratrum gratulor Parentibus Filium vitæ & morum integritate præstantissimum, gratulor omnibus quocunq; vinculo conjunctis consanguineum & amicam jucundissimum. De cetero macte! & per longam annorum seriem fructibus fruiere uberrimis, quos industria **TUA** promeruisti, ego vero summi Numinis beneficio **TIBI** minime defuturos, auguror

Studiofissimus,
JOHANNES TANDEFELDT.